Панас Прусак

Міколавы апавяданні

КАНФЕРЭНЦЫЯ

kamunikat.org

СПРАВА

Панас
ПРУСАК

*

Міколавы апавяданні

*

КАНФЕРЭНЦЫЯ

СПРАВА

Брылі
2004

KAMUNIKAT.org

У с т у п .

Сёння час, браткі, цікавы:
Рэферэндум[1] адгрымеў,
У Палаце зноўку справы[2],
Толькі лёс, як і рыпеў,
Так й рыпіць іржавым колам
У сівую далячынь…

З н а ё м с т в а .

Зноў прыбег Яцкоў Мікола[3] -
Закрычаў: "Панас, прыкінь:
Каб не выбары ў Палату
І не гэты ўвесь сыр-бор,
Не зайшоў бы ён у хату!
Хто? Завуць яго Рыгор[4],
Ён з падворка Кастусёва,
Што ў бялыніцкай зямлі,
І прыехаў аж са Шклова
Ў нашы сціплыя Брылі[5].

А ты памятаеш, братка,
Як брылеўская ўся хатка
Загула, зашамацела,
Калі хтось вусаты смела
Абдымаў жанчын ля крамы
І лятаў туды – сюды?
Гэта быў Рыгор, той самы, -
Спрытны, моцны, малады.

З ім былі Таборка Вова[6]
Сам Віталька Васількоў[7],

Нейкі хлопец з Магілёва –
І яны без лішніх слоў
Падзяліліся сакрэтам:
Абляпілі ўсё партрэтам,
На якім царква, Рыгор
І - дарога аж да зор…

І знаёмства жа, вядома,
Адбылося ў той прыезд.
Потым – выбарчыя стромы,
Спадзяванняў цёмны лес,
Паражэнне…
І імкненне
Ўсё ж Брылі не забываць –
Бо з'ядналася карэнне
І сімпатый не адняць.

Вось такая, брат, пятрушка!
Тут палітыка – ого!..”

З а п р а ш э н н е .

Змоўк Мікола.
Вецер гушкаў
За Рудэяй[8] між стагоў.
Вечарэла.
І паэце
Свой падоўжыў успамін:

“Усё-ткі ён мяне прыкмеціў!
Бо аднойчы раптам, блін,
Тэлефон устрапянуўся.
І у трубцы зноў пачуўся

Голас шчырага Рыгора:
“У мяне, **- гаворыць, -** *гора:*
З магілёўскае прасторы
Трэба ўсіх хлапцоў сабраць
Й талакой абмеркаваць
Траекторыю “пралёту”[9].
Ну, а ты, мой сябра, потым
Будзеш песні нам спяваць[10].
А ці згодны? Ой, цудоўна!
Я ўжо думаў – скажаш “не”.
Усё мы зробім там грунтоўна,
Будзе сонейка ў акне!
Збор у “Коле”[11]*, у нядзелю!*
Усё! Чакаю!”…
Бачыш, як!..
Ну, вядома ж, паляцелі,
Бо ў Брылях тых ні х… халеры
Не бывае – хоць ты плач!
Калі й мае што памеры,
Дык брылеўскі вечны срач.

Ч к а л а в а, 16 .

Чатырнаццатага[12] **ранкам**
Я і Алачка-каханка[13]**,**
Дзетак кінуўшы, сабаку,
Кіламетраў восем з гакам
Сухарэўскім аўтабанам[14]
Пёрлі так, што пыл слупом.
Падрулілі трошкі рана,
Вось і “Чкалава”, той дом[15]

“Дзынь!”, калітка падалася,

Два ахоўніка глядзяць,-
Во ў якім жывём мы часе!
Думаў, будуць нас "шманаць"
На прадмет, напрыклад, бомбы.
Не, звычайны фэйс-кантроль.

Ой, вы, "Колавы" вантробы,
Палітычная юдоль!..

А народу – да халеры.
Рэгістрацыя: *"Вы хто?"* –
"Мы – брылеўскія жаўнеры!" –
***"Глянь – вяскоўцы ў нас!"* –**
"А то!" –
"Да якога ж вас хаўрусу
Прыпісаць?.. Чакайце! Шэф!
***Вось куды іх?"* – *"Беларусы?"* –**
"Так!" – *"Пішыце ў БНФ!"*[16]

О, партыйцамі мы сталі!..
Нейкіх нам газэт напхалі
І напрамак паказалі –
Вось мы ў залі.
Тут – Рыгор,
Як той дзядзька Чарнамор –
На чале ўсяго працэсу.
Нас убачыў, прасвятлеў:
"Ну, нарэшце з свайго лесу
Вы ўлятаеце ў наш спеў!
Малайцы! Бліжэй сядайце –
Каб убачыць і пачуць.
Усё, пабег я, выбачайце, -
Трэба трошкі тут зірнуць!"

А спадарства прыбывае,
Важных постацей зашмат;
Адчуваецца – кроў грае:
Кожны тут, як той Сакрат[17],
Што калісьці не схіліўся
І ў гісторыю ўляпіўся,
Узбударажыўшы вякі.

Параўнанне тут з рукі,
Бо у зале невялічкай
Адчуванне надышло
Гістарычнага падліку,
І ўжо нешта загуло...

П а ч а т а к.

І над гэтам голас звонкі –
Кастусёў пачаў хаду:
"Трэба нам пакінуць звонку
Нашых сварак чараду!
Мы ж уладам паказалі,
Што ёсць праўда,
гонар,
моц!
Сваю ніву мы ўзаралі!
І хай знае шклоўскі поц,
Што мы ёсць,
былі
і будзем,
Што свабодныя мы людзі,
І ўсё болей нас штодня!
Ну, а лічбы – то хлусня:
Ўлады ўсё падтасавалі –

Не такі там быў працэнт!
Рэпутацыю ушчэнт
Усёй краіне абламалі –
Апусцілі аж дасюль!
Але ўжо паўсталі хвалі
І іх бачна адусюль!”

Зачапіў сваёй прамовай
Наш Рыгорка грамаду –
Загудзелі ўкруг галовы:
“Бу-бу-бу” ды “ду-ду-ду”

І скрозь гэта балбатанне
Лёха Колчын[18] танкам прэ:
“Мы рабілі назіранне!
І ніхто не адбярэ
У “вясноўцаў”[19] лічбы тыя –
Не прастыя – залатыя! –
Па акрузе 73![20]
Пра заявы і адмовы,
Пра зняважлівыя словы
І пра ціск той стопудовы, -
Ай, халера іх бяры!
Добра, што далі ўсім веры
Нашы госці-гандальеры –
Аж з Венецыі самой!
Там камісія такая[21],
Што, ну проста – Божа ж мой!”

Бач, Італія якая –
Як стаіць за нас гарой!..

За трыбуну тут узяўся
Пан Макананка Віталь[22]:

“Хлопцы! Я тут разабраўся
Як нам трэба тую сталь
Гартаваць і гартавацца!
Мы за гвалт не будзем брацца –
Мы паціху, спакваля
Уладкуемся ў засадзе,
Скажам гэтай гадскай ўладзе:
“Хопіць вашага ля-ля!”,
І з таго, што сёння маем,
Геніяльна адшукаем
Мы персону, бо – пара!
Без персоны ўсё – мура!
Заадно на тых артыстаў,
Што працуюць на рэжым,
Плюнем мы разочкаў трыста!
Скажам мы: “Ганьба!” ўсім ім!
У Літву няхай з’язджае
Кожны здатны наш спартсмен!
Мы нікога не пужаем!
Крочым мы да перамен!”

П е р а п ы н а к .

І на той спартыўнай ноце
Перапынак у рабоце
Аб’явілі.
І бягом
Грамада затупацела
Да сталоў, накрытых смела, -
Пачала смятаць нагбом
Бутэрброды, піва, сала.
Праз імгненне ўсё прапала –
Толькі й здолела мне Ала

Хлеба выхапіць кавалак
З грамам сціплай каўбасы.
Мы ж, браток, - беларусы:
Як не схопіш, дык не будзе –
Пераб'юць халтуру людзі,
Больш спрытнейшыя за нас.

Ну, дык вось. Мяне як раз
Тут Рыгор схапіў за яйцы,
Кажа: *"Будзеш выступаць!*
Трэба з вашага акрайца
Нешта трапнае сказаць.
Падрыхтуйся і – наперад!" **–**
Сам пабег кудысь за дзверы.

Што казаць?.. О, ёсць ідэя:
Камісарскі "чорны спіс"[23]!
Трэба гэту дыярэю,
Нечаканы той сюрпрыз
Перагледзець прынцыпова,
Бо было камусь х..ёва –
Ён тут дроў і наламаў.

В а с і л ь .

А тым часам, ззаду ўзяў
Хтось мяне за локаць цвёрда, -
Я, браточак, ледзь не пёрднуў
З нечаканасці такой!
Азірнуўся: Божа мой,-
Сам Аўраменка! Свяціла!
Ніў медычных васілёк!
Песні піша – там жа сіла[24]!..

І адразу: ***“Дзе насіла!***
З-пад якіх глядзеў аблок
Ты на гэта ўсё, Мікола?”

І спачатку неяк квола,
А затым чароўным стансам
Упляліся словы ў час…
Нават Суднік[25] прэферансам
Спакусіць не здолеў нас.

І канапа Васількова
Паўтарала нашы словы,
І пакой нас казытаў…

Д ы с к у с і я .

А між тым, ізноў паўстаў
Подых велічнага сходу;
Значна больш ужо народу –
Над усімі зноў Рыгор:
“Так, прадоўжым наш сыр-бор!
Хто наступны? Зараз гляну, -
Слова, хлопцы, Падаляну[26]!”

Паглядзеў на усіх трывожна
Камуніст – сустаршыня:
“Так далей нам жыць няможна!
Гэта ж нейкая х..йня:
Не паспеў стаць кандыдатам,
Як мяне з ліцэя – вон![27]
Усе мы трапілі за краты!
Хай гучыць набатны звон!
Трэба йсці нам да народа –

Ён чакае нас даўно!
А не то замест свабоды
Атрымаем зноў гаўно!"

Тут шклаўскія загудзелі,
Падхапіўся пан Шчарбак[28]:
"Дзе ж "пяцёркаўцы"[29] сядзелі?
Ну, чаму такі бардак?!
Ці ўстрывожылі бабулю
І "Пяцёрка", і той "Плюс"?
Ды куды! Ізноўку дулю
Атрымалі мы пад вус!
Кожны шчэміцца да ўлады –
Пальцам ткні, дык прайдзісвет!
Грошы нам аддайце, гады,
І не засціце нам свет!"

Тут здалося: зараз Саша
Пакалоціць менчукоў.
Ну, шклаўскія – радасць наша:
А ні-ні без кулакоў!

Жвава ўцiснуўся Рыгорка:
"Зараз выступіць Яцкоў!"
Я пачаў: "*Спадарства! Горка!*
Мы ж аб тэйбл фэйсам зноў
На..бнуліся ў "Праграме"!
Пункт чацвёрты: "чорны спіс".
Што – ў тым выбарчым бедламе
Не было праўдзівых рыс?!
Я ў Брылях быў старшынёю[30] -
Нервы рваў я той х..йнёю
І сумленне не згубіў!
Атрымалася – набыў

На Эўропу забарону
І шлагбаум на шляху.
Гэта што ж за забабоны?
У каго знясло страху?!”

У адказ – аднекуль з краю:
“Мы ж цябе, Мікола, знаем:
З намі ты заўжды заўзята!
Куды хочаш – туды едзь!
Ну, а тых фальсіфікатаў
Ва ўсе дзіркі будзем мець –
Хай не лезуць, дзе не трэба!
Зробім ім з аўчынку неба!”

Супакоілі старога –
Ўжо не ведаў, што й рабіць.
Толькі холадам аблога
Ледзь паспела зачапіць…

Загрымеў Беразіенка[31] -
Камуніст,
прафесар,
штык:
“А нашто нам Лукашэнка?
Губернатару кірдык
Мы зрабіць павінны дружна!
Да Батуры[32]! Глянем мужна
Ў тыя хітрыкі вачэй!
Ды за сраку свалачэй!
Ды пастукацца ў вароты
Упраўлення КДБ[33] -
Хай распішуць нам па нотах
Праўду ўсю – ад “а” да “бэ”!”

О, ты глянь: без КДБ мы
Ну, ніку́ды, тваю маць!
Калі шчэ няма праблемы –
Можам хутка атрымаць!

Тут бабруйцы піханулі
Свайго Хоцьку[34] да відна:
“Хлопцы! А ці вы не чулі?
Ідзе халодная вайна!
Мы запомнім гурт варожы,
Й – можа, гэта непрыгожа –
Потым іх усіх абложым –
Не, не матам – пракурорам!
Будзе свята і у нас!”

Ой, з бабруйскімі зноў гора!..

А, між тым, у нас атас –
Шклоўскі хлопец на трыбуне:
“Я - Алейнікаў[35]! Так, - з тых!
З гарадзецкай нашай пуні
Чуем мы апошні ўздых
Змардаванай, кволай вёскі!
Пазнасіліся ў абноскі!
Трэба рухацца да ўладаў,
Каб яны рабілі, гады,
У вытворчасці уздым!
Ну, а ўлеткі пра мільярды[36] -
Абы што, туфта і дым!”

Чуеш? – Зноўку, ну, няможна
Без уладаў! Нейкі клін!..

А тым часам, асцярожна

Лезе самы мужны сын
Бессмяротнага народа –
Бора Бухель[37]: “*Да свабоды*
Трэба крочыць праз падлік!
Назіральнікаў паставім,
І адсочым, і паправім,
А хто супраць – ім чык-чык
З дапамогаю актыву,
Што збярэцца ля дзвярэй!
Вось такая перспектыва!
Не падумае яўрэй –
Дык ніхто ж не варухнецца!
Ой-вэй, сэрца маё, сэрца!..
Толькі трэба трошкі грошай –
***Тысяч дзвесьце тых “грыноў”[38]*, -**
Будзе ўсё тады прыгожа –
Ад асноў і да высноў!”

О, карысці ўсё ж нямала
Ад сяброўскага кагала!..

І бабруйцы не ўцярпелі:
Загудзелі, закрахцелі –
Во, генетыка дае! –
І Алесь Чыгір[39] устае:
“Што вы ў офісах паселі?!
Да людзей ідзіце, пні!
Вунь я ў вёсках трошкі сеяў –
Дык адразу карані
Набрынялі, патаўсцелі
І такімі сталі вось!
Толькі там мы счуем штось!”

А ўсё кажуць: вёска, вёска…

Мы – патрэбныя заўжды!
Мы не кропка, браце, - коска,
Лёсу спеўныя лады!..

За бабруйцам – магілёўцы:
Вунь Сярожа наш, Фамін[40],
З барады залускаў слоўцы:
“Хто адкажа мне? Іхь бін,
Ну, зусім не разумею –
Што дзяліць нам? Ну, чаму
Часам гушкаюць завеі?
Зараз голас уздыму:
Раз’яднання нам не трэба!
Мы жа моцныя! Нас – раць!
І над намі – наша неба!
Нашых коней -- не стрымаць!”

Васількоў тут падхапіўся:
“Я, шаноўныя, здзівіўся –
Як мы добра спрацавалі,
Як мы ўлады напужалі!
Сёння ж трэба ў шыю гнаць
Ад сябе расчараванне!
Патрабуецца абраць
Нам Персону! І абранне
Хай наш градус палітычны
Узнясе аж да нябёс!
Хлопцы! Будучыня кліча!
Спраў наперадзе ў нас – воз!”

Васількоў, вядома ж, - сіла!
Мы за ім, як за сцяной, -
Вунь як словам уздыбіў крылы!
Ой, ну выліты герой!..

Мілінкевіч[41] (што з Гародні)
Са сваіх вышынь заходніх
Нам паблажліва сцадзіў:
“Я тут троху пахадзіў,
Усё агледзеў, і адзначу –
Ой, гаротны ваш усход:
Горад стогне, вёска плача,
І -- затурканы народ.
Мы ж на захадзе – працуем:
Вёску планамі мацуем,
Стос праграм распрацавалі
Для мястэчак. Не сядзім!
І ў квітнеючыя далі
Мы упэўнена глядзім!”

Ой, занудлівую п’есу
Тую чулі сто разоў!
Мы для іх – заўсёды Крэсы[42],
Тормаз іхняга прагрэсу,
Тля крывіцкіх каранёў.

Да размовы падключыўся
Арцішэўскі[43] з “Грамады”[44]:
“Шмат чаму я навучыўся,
Бачу: крок нам да бяды!
І Беслан[45], і рэферэндум –
Ланцуга адно звяно!
Усякім бабкам зробім пендаль!
І патрэбна нам адно –
Каб дзяржавай кіравала
Толькі партыя мая!”

Збоку шэпты: *“Ўсё ім мала!*

Не дадзім ім ні..уя!”

Тут у гальштуку й кашулі
Янукевіч[46] з БНФ:
“Я хачу, каб вы пачулі:
Перамога ўлады – блеф!
Мы саставім спісы ўсё-ткі –
То, спадар Яцкоў не вам! –
Будуць ім яшчэ адсоткі!
Ох, прыпомнім той бедлам!..
FM-станцыі падключым!
Будзем Юшчанку[47] прасіць
З Украіны ўсё агучыць, -
Не ўсё ж сала стуль вазіць!”

Тут ужо піхае Лёшу
Севярынец Паша[48]: *“Мы*
Ўсё зрабілі бы прыгожа,
І грымелі бы грамы,
Каб былі адзіным звязам!
Крыкнем разам: “Гэй! Да нас! –
Усім дадзім процівагазы,
Калі ўлады пусцяць газ!”
Мінск, вядома ж, падстрахуем.
Чым? Маім магутным
фронтам –
Ён, нібыта тая гонта,
Захіне і уладкуе!
Паглядзіце: бабка тая
За ідэю ўжо гарой!
Пераможа той, хто мае
Волю, веру і настрой!”

Севярынец скончыў. Слова

Папрасіў Лабковіч Вова[49]
(Божа ж мой, - зусім малеча!
У якім ты класе, а?):
“Лукашэнка ўсё нявечыць,
Але тут не Азія!
І трагэдыю Айчыны
Трэба нам, браты, спыніць!
Ваяры мы і мужчыны!
Хопіць нам нудзіць і ныць!
Калі трэба, у падполле
Вас усіх я завяду!
Хай жывуць свабода, воля!”

Вось табе і ду-ду-ду!
Хоць і шыбздзік-недаростак,
Але ўсё не так і проста…

Тут з цікавым успамінам
Юра Новікаў[50] **падбег:**
“Хто хацеў, той, хлопцы, грымнуў!
Вось у нас быў смех дык смех:
Там, па “Кошкінаму дому”[51]***,***
Бегаў Лебедзеў[52] ***вядомы,***
Калі мы з’яўляліся!
Ой, ужо пужаліся –
І, што трэба, нам рабілі, --
Знаць, былі мы ўсё-ткі ў сіле!”

Як сказаць… І “вертыкальцам”[53]
Той, на Плошчы, грозіць пальцам,
І выслоўе між тых веж:
“Зломіш, але не сагнеш!”[54]

Камуніст Калякін[55], важкі,
Хоць папіў у Гомлі бражкі[56],
Але ясны розум меў:
“Зразумець я тут сумеў:
Улада справу праіграла,
Усё прафукалі і мы –
Хоць было, вядома ж, мала
Да сканання той зімы.
Не згубіць, не разгубіцца –
Каб наступны дзень адкрыцца
Перад намі змог спаўна!
Мэта ў нас усіх адна –
Каб стратэгія буяла,
Каб Персона паўставала,
Каб надзея не згасала –
Што ўсё добра будзе ў нас!
Знаю: ўжо павінен час
Надысці, калі ўсталюем
Спадарожнік для ТБ –
І тады ўжо намалюем!
І ніхто не абскубе
З дрэва нашага лісты, -
Знікне цемра нематы,
Хоць і хоча звесці нас
Найглаўнейшы прэзідэнт!
Бачу: вось ён, светлы час!
Веру: будзе прэцэдэнт!”

Во якія камуністы
Ў нашых шэрагах, браток!
Як раней: усё празрыста,
У памкненнях – ясна, чыста,
Словы – мудрасці глыток…

Тут узняўся самы першы
Наш плейбой і прыгажун –
Дабравольскі[57]. Словы-вершы
Паліліся – жу-жу-жу:
“Хоць і будуць нас пытацца
І выкручваць нам яйцы –
Мы не скажам: хто, калі,
І ў які мы бок пайшлі.
Бо заб’юць і закапаюць –
То ж дзяржаўны тэрарызм!
Успамінаў нам хапае
І хапае ўладных клізм.
Не ў сталіцы зробім справу –
Хай правінцыя дае,
Хай магутна паўстае
Хваля злева,
хваля справа!
На майданах хай мандаты
Уручае сам народ!
Як убачыць: не манда ты –
Усё падпіша.
І - ў паход!
Мы, вядома, услед пакрочым,
Усё падлічым і адсочым –
Будуць месцы: раз, два, тры.
І тады ўжо дагары
Перавернем рэчаіснасць –
І зацвердзім
нашу
існасць!
Перамога! Ну, а потым
Зробім важную работу –
Абразанне!
То не смех:

Паўнамоцтвы ўзяць не грэх!
Вунь парлямэнт размахнецца,
І свайго захоча ўрад, -
Там такія будуць перцы,
Што хавай, браточак, зад!
За работу! І – наперад!”

Вось такія інжынеры
І памкненняў, і душы!
Ты, браток, пішы, пішы!..”

Змоўк Мікола ў задуменні.
Вечар плыў да дальніх гмін.
І праз некалькі імгненняў
Зноў загойсаў успамін:

“Ну, вядома ж, падлічылі
“За” і “супраць” галасы.
Ледзь са сракі не злупілі
Арцішэўскаму трусы –
Ён хацеў *пасіянарнасць*[58]
У Праграму запісаць.

Закрычалі: *“Гэта марнасць!*
І нашто нам тая гаць!..”
І сівога “грамадоўца”
Да інфаркту давялі –
Прычапіліся да слоўца!
І куды мы заплылі?..

Вось такая адбылася,
Дружа мой, дыскусія!
Што злілося ў гэтым часе –
Ведаць не бяруся я.

Розных поглядаў гучанне,
Нейкі шлях крыжовы…
І ў вачах расчараванне
У Таборкі Вовы.

Ш а л к е в і ч .

Перапынак. І аб'ява:
"Хлопцы, стой – Шалкевіч[59] тут!
Хто не ведае: ён – з'ява!
І з Гародні свой маршрут
Дзеля нас сюды намеціў!
Зараз мы яго прывецім!
Дзе ты, лысы наш абрэк?"

І з'явіўся чалавек –
Можа, жыд, а мо і грэк
З палымянымі вачамі,
З адмысловымі ключамі
У руках – як у Пятра, -
Нам у рай ужо пара…

Страпянулася гітара,
Бомкнуў сіплы кантрабас,
І ўзляцела – пра папары,
Пра жыдоўскія кашмары,
І пра Зосін светлы час…

Паміж песнямі – гаворка
І смяшынак ліхтары, -
Усё Шалкевіч бачыць зорка
На двары,
чорт пабяры!..

І задумалася ціха
Наша тая талака.

Будуць песні –
знікне ліха,
І паглыбіцца рака
Лёсу нашага святога.
Развінецца ўсцяж дарога –
Дзе "Пагоня", і прасцяг,
Й бел-чырвона-белы сцяг.

Вось, урэшце, адгучала
Песень светлых чарада.
А камусь здалося мала –
Закрычалі: *"Барада!*
Праспявай, як павалілі
***Вы Яновічаў той плот!*[60]"**
А Шалкевіч: *"Адурылі*
Галаву! Няма тых нот!"…

І пабег пад пляск далоняў
З-пад трапечучых сцягоў[61]
На свае ліхія гоні,
Дзе ў атавах ходзяць коні –
Аж да самых да снягоў…

Недапетая песня.

А за ім пабегла кола –
Хто куды.
Крычыць Рыгор:
"Будзе шчэ спяваць Мікола

Пра спрадвечны наш дакор!”…

Але тупат шматгалосы
Ўміг за ярам недзе сціх –
Толькі рэха па пракосах…
Ой, не будзем мы пра тых!

Счулі слова Кастусёва
І Агееў[62], і Мурзін[63],
І Тамара Маскалёва[64],
І сябрына Васількова –
Так што я ўжо не адзін.

І, заторкнуўшы касэту
У дрымучы апарат,
Я сябрам адкрыў сусветы
Непачутых шчэ паэтаў[65] -
І адразу ўзнёсся лад,
І усім захарашэла…

І бясконца б так было,
Але – каб яно згарэла! –
Нешта ў “SONY” загуло,
Перданула і заціхла –
Быццам там якое ліха
Ці варожы элемент.

Быў, аднак, апладысмент,
Хоць і песня недапета –
“Дзякуй” счуў я і за гэта.

І аўтографаў, дарэчы,
Нават пару падпісаў, --
Во якое мне на плечы!

Знакамітым, глянь ты, стаў!..

І руку мне доўга трэслі,
І значочак свой прынеслі –
Дзе ў блакіце лічба “пяць”.

Тут Рыгор на Алу – глядзь:
“Дзе значок? Няма? А ну-ка! **–**
Свой здымае без прынукі , --
Будзеш дзядзьку ўспамінаць!”

А калі я вякнуў ціха,
Што наперадзе ў нас ліха
І ісці нам пехатой –
Васількоў узняўся: “*Стой!*
На!” **– і выцягнуў з штаніны**
Свой таўсценны
кашалёк.

К о д а .

І былі мы праз гадзіну
У Брылях.
Адтуль здалёк
Позірк кінулі яшчэ раз
На вялікія памеры
Ў лёс зыходзячага дня…

Вось такая, брат, х..йня!
Выбачай ужо, Панасе, -
Растрындзеўся нешта я!
Будзь! Пакуль!”

І знік у часе,
Дзе у кожнага свая
Непаўторная дарога –
Да сябе,
людзей
і Бога.

17 лістапада 2004 г –
18 студзеня 2005 г.

KAMUNIKAT.org

Заўвагі і тлумачэнні.

[1] Рэспубліканскі Рэферэндум адбыўся 17 кастрычніка 2004 г. Каб падоўжыць свае паўнамоцтвы, А.Лукашэнка абвесціў яго правядзенне разам з выбарамі дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь і вынес на разгляд наступнае пытанне: “Разрешаете ли Вы первому Президенту Республики Беларусь Лукашенко А.Г. участвовать в качестве кандидата в Президенты Республики Беларусь в выборах Президента и принимаете ли часть первую статьи 81 Конституции Республики Беларусь в следующей редакции: «Президент избирается на пять лет непосредственно народом Республики Беларусь на основе всеобщего, свободного, равного и прямого избирательного права при тайном голосовании»?

[2] Маецца на ўвазе Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, выбары ў якую адбыліся 17 кастрычніка 2004 г.

[3] Мікалай Адамавіч Яцкоў – паэт і кампазітар (не толькі мясцовага маштабу), дырэктар Брылеўскага сельскага Дома культуры Магілёўскага раёна.

[4] Рыгор Андрэевіч Кастусёў – старшыня Магілёўскай абласной Рады Партыі Беларускі Народны Фронт, кандыдат у дэпутаты Палаты прадстаўнікоў па Шклоўскай выбарчай акрузе № 72. У гэтай бітве праявіў ваяцкія здольнасці і быў вельмі здзіўлены тым, што перамога трапіла ў рукі Уладзіміра Канаплёва.

[5] Вёска ў Магілёўскім раёне Магілёўскай вобласці, дзе з 1981 года працуе Мікола Яцкоў. Вядома па рукапісных крыніцах з XVI стагоддзя. У 1560 г. сяло, 45 “дымоў”, у Магілёўскай воласці, дзяржаўная ўласнасць. У 1580 г. аддадзена ў пажыццёвае валоданне памешчыку. У 1592 г. цэнтр войтаўства Магілёўскай воласці Аршанскага павета. У 1635 г. 48 двароў, меўся млын. У 1785 г. 49 двароў, 327 жыхароў, у складзе маёнтка Любуж Магілёўскага павета; уласнасць памешчыка, які меў у 1866 г. ў вёсках Брылі і Любуж 2765 дзесяцін зямлі, 2 млыны, пастаялы двор. Частка вяскоўцаў займалася сталярным промыслам. Па перапісу 1897 г. сяло (35 двароў, 201 жыхар, школа граматы, піцейны дом) і фальварак (1 двор, 11 жыхароў) у Палыкавіцкай воласці Магілёўскага павета.

У 1909 г. 43 двары, 258 жыхароў, дзейнічала школа (народнае вучылішча). У 1926 г. вёска (23 двары, 153 жыхары) і хутары (72 двары, 436 жыхароў). У 1929 г. арганізаваны калгас "Змагар". На пачатку 1930-х гадоў 4-гадовая школа ператворана ў 7-гадовую (273 вучні). У Вялікую Айчыную вайну з ліпеня 1941 г. да 27 чэрвеня 1944 года акупіравана нямецка-фашісцкімі захопнікамі. пасля вайны з'яўлялася цэнтрам калгаса імя Ільіча (зараз СПК "Качурына") і сельскага Савета.

[6] Уладзімір Аляксандравіч Таборка – адзін з кіраўнікоў Магілёўскага грамадскага аб'яднання "Кола сяброў" і "хросны бацька" "брылеўскага прарыву" ў Нямеччыну: паспрыяў таму, што некалькі пакаленняў нашых дзетак пабывалі "за кардонам" і шмат чаго зразумелі ў гэтым жыцці.

[7] Віталь Рыгоравіч Васількоў – кіраўнік Магілёўскага грамадскага аб'яднання "Кола сяброў", яшчэ адзін Рыгоравіч у навейшай гісторыі нашай шматпакутнай Бацькаўшчыны.

[8] Рудэя – рака, што цячэ каля вёскі Брылі.

[9] Гаворка ідзе пра канферэнцыю дэмакратычных арганізацыяў Магілёўскай вобласці "Беларусь – позірк у будучыню", якая і дала назву гэтаму апавяданню.

[10] Маецца на ўвазе, што Мікола Яцкоў з'яўляецца аўтарам і выканаўцам каля 800 песен на вершы больш чым 120 беларускіх і іншаземных паэтаў.

[11] Скарочаная назва Магілёўскага грамадскага аб'яднання "Кола сяброў".

[12] 14 лістапада 2004 г.

[13] Ала Міхайлаўна Яцкова – жонка, паплечніца, сааўтар, самы першы рэдактар і крытык усяго таго, што робіць Мікола Яцкоў.

[14] Шлях з Мсціслава на Магілёў, які пралягае праз суседнюю вёску Сухары, а таксама і каля вёскі Брылі.

[15] Вуліца Чкалава, дом № 16 – адрас у Магілёве, па якому месціцца офіс Магілёўскага грамадскага аб'яднання "Кола сяброў".

[16] Абрэвіятура назвы "Партыя "Беларускі Народны Фронт".

[17] Сакрат (Sōkrátēs, 470 (469) – 399 да н.э.), старажытнагрэчаскі філосаф. Вусна распаўсюджваў свае погляды ў Афінах, дзе меў многа вучняў і паслядоўнікаў (Платон, Антысфен, Арыстып, Эўклід з Мегар і інш.). Абвінавачаны ў тым, што ўвёў новых багоў і дрэнна ўплываў на моладзь. Пакараны смерцю (прыняў атруту). Паводле Сакрата, задача філасофіі не пазнанне прыроды і сутнасці рэчаў, а пошук адказу на пытанне, як трэба жыць: "Пазнаць самога сябе". Мудрасць – аснова высокамаральных учынкаў; чалавек, які ведае дабро, будзе дзейнічаць па-добраму, і наадварот. Веды – думка, паняцце пра агульнае. Чалавек усведамляе і ацэньвае канкрэтныя ўчынкі толькі з дапамогай нейкіх апрыёрных агульных ведаў (паняццяў). Ісціна дасягаецца праз раскрыццё супярэчнасцей ў суджэннях праціўніка. Вучэнне Сакрата з'явілася адным з тэарэтычных вытокаў аб'ектыўнага ідэалізму і ідэалістычнага метаду – "дыялектыкі" Платона.

[18] Аляксей Колчын – адзін з кіраўнікоў Магілёўскай філіі праваабарончай арганізацыі "Вясна".

[19] Сябры праваабарончай арганізацыі "Вясна", якія пайшлі цяжкім шляхам назірання на Рэферэндуме і выбарах 17 кастрычніка 2004 года.

[20] Магілёўская-Кастрычніцкая выбарчая акруга № 73 па выбарах дэпутата Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, дзе балатаваліся такія вядомыя ўсім людзі, як Васіль Аўраменка (вынікі галасавання: "за" 10516, "супраць" 51177), Уладзімір Падалян ("за" 5473, "супраць" 56220), Сяргей Фамін ("за" 5567, "супраць" 56126).

[21] "Венецыянская камісія" – па чутках, сур'ёзны інстытут еўрапейскіх юрыдычных і праваабарончых структураў, прадстаўнікі якога ўважліва назіралі за ходам Рэферэндума і выбараў 17 кастрычніка 2004 года.

[22] Віталь Макаранка – адзін з кіраўнікоў магілёўскай абласной Рады партыі Беларускі Народны Фронт.

[23] Маецца на ўвазе пункт 4 праекта "Праграмы агульных дзеянняў дэмакратычных сілаў Магілёўскай вобласці на перыяд 2004-2006 г.г." "Дэлегітымізацыя рэжыму":
• распаўсюд інфармацыі аб сапраўдных выніках рэферэндуму і выбараў, у тым ліку з мэтай ціску на фальсіфікатараў (парушальнікаў закону);
• стварэнне "чорнага спісу" фальсіфікатараў, у тым ліку ў Інтэрнеце, з мэтай будучага прыцягнення іх да адказнасці. Не павінна быць учынкаў без наступстваў;
• звароты да еўрапейскіх структураў з мэтай забароны імі ўезду ў краіны Еўрапейскага Саюзу кіраўніцтву выбарчых камісій;
• стварэнне атмасферы асуджэння вакол пэўных асобаў.

[24] Васіль Аляксеевіч Аўраменка – урач 2-га неўралагічнага аддзялення Магілёўскай гарадской бальніцы хуткай медыцынскай дапамогі, сябра Магілёўскага грамадскага аб'яднання "Кола сяброў", вядомы аўтар і выканаўца шчырых і шчымлівых беларускіх песен. А таксама і талковы публіцыст, чые матэрыялы лічаць за гонар друкаваць вядомыя і паважаныя беларускія выданні. Спрабаваў перамагчы ў барацьбе за дэпутацкі мандат па Магілёўскай-Кастрычніцкай выбарцай акрузе № 73, але, на жаль, не атрымалася.

[25] Генадзь Вітольдавіч Суднік – аксакал дэмакратычнага руху на Магілёўшчыне. Да 1994 года ўзначальваў Магілёўскае абласное тэлебачанне і радыё. Потым рэдагаваў магілёўскую абласную дэмакратычную газету "Тыднёвік магілёўскі", стаяў ля вытокаў стварэння грамадскага аб'яднання "Кола сяброў".

[26] Уладзімір Фядотавіч Падалян – першы сакратар Магілёўскага абласнога камітэта Партыі Камуністаў Беларускай, кандыдат у дэпутаты па Магілёўскай-Кастрычніцкай выбарчай акрузе № 73.

[27] Маецца на ўвазе тое, што У.Падаляна вымусілі пакінуць пасаду намесніка дырэктара аднаго з магілёўскіх ліцэяў, калі ён вырашыў ісці ў дэпутаты, насуперак афіцыйным "установкам".

[28] Аляксандр Маісеевіч Шчарбак – вельмі імпульсіўны і галасісты прадстаўнік шклоўскіх дэмакратычных плыняў.

[29] Маюцца на ўвазе прадстаўнікі "Пяцёркі плюс" – народнай кааліцыі, аснову якой склалі Партыя Беларускі Народны Фронт, Беларуская партыя працы, Беларуская сацыял-дэмакратычная Грамада, Аб'яднаная Грамадзянская партыя, Партыя Камуністаў Беларуская. Распрацавала канкрэтныя прапановы і заканапраекты, каб палепшыць эканамічную сітуацыю ў краіне, падвысіць узровень жыцця ўсіх людзей. Праграма мае назву – "Пяць крокаў да лепшага жыцця":

1. Дастойнае жыццё – кожнаму!
2. Даць людзям працаваць.
3. Улада для народа.
4. Дзяржаўныя грошы – на службу народу.
5. Павага ў свеце.

[30] Мікола Яцкоў быў старшынёю Брылеўскай участковай выбарчай камісіі па выбарах дэпутатаў і правядзенню Рэферэндума 17 кастрычніка 2004 года. Дарэчы, у выбарчых кампаніях у якасці сябра, а потым і кіраўніка участковай выбарчай камісіі Мікола Яцкоў удзельнічае з 14 студзеня 1984 года.

[31] Валерый Беразіенка – адзін з кіраўнікоў Магілёўскага абласнога камітэта Партыі камуністаў Беларускай. Прафесар, доктар тэхнічных навук – гэтыя абставіны заўсёды надаюць яго выступленням лекцыйны характар, дзе логіка і назідальнасць – галоўныя рысы.

[32] Барыс Васільевіч Батура – старшыня Магілёўскага абласнога выканаўчага камітэта, наш "губернатар".

[33] Абрэвіятура назвы "Камітэт дзяржаўнай бяспекі".

[34] Ігар Хоцька з Бабруйску пакінуў уражанне непрымірымага і бескампраміснага барацьбіта, што, як здаецца, не вельмі добра для чалавека, які імкнецца сказаць нешта сваё ў палітыцы.

[35] Уладзімір Алейнікаў – прафсаюзны лідэр са знакамітага саўгаса "Гарадзец" Шклоўскага раёна (адкуль у палітыку пасунуўся і А.Лукашэнка), чалавек просты і без "выпяндрожу". Здаецца,

радня вядомаму артысту савецкага кіно Пятру Алейнікаву.

36 Гаворка ідзе пра вядомую улетку “Долларовые миллионеры Беларуси” (аўтары Уладзімір Мацікевіч і Сцяпан Сухавенка), якая нелегальна шырока распаўсюджвалася на час правядзення Рэферэндуму і выбараў 17 кастрычніка 2004 г. Там надрукавана хто і колькі з беларускага кіраўніцтва накраў грошай. Зроблена па прынцыпу АБК (адна баба казала), бо няма ніякай магчымасці праверыць гэтую “фактуру”.

37 Барыс Бухель – актыўны удзельнік магілёўскіх дэмакратычных і праваабарончых плыняў. З аднаго боку, гэта не вельмі стасуецца з прыроднай асцярожнасцю дадзенай этнічнай ментальнасці. Але, з другога боку, разумееш, што ў складаныя моманты гісторыі абавязкова з’яўляецца хтось рацыянальны і мэтанакіраваны, які запальвае сэрцы і вядзе за сабой. Мы памятаем**,** ***хто*** з’явіўся галоўным “рухавіком” Кастрычніцкага перавароту ў 1917 годзе.

38 Жаргоннае слова ад ***“green” – зялёны*** (колер *долара* – грашовай адзінкі Злучаных Штатаў Амерыкі).

39 Алесь Чыгір – хоць і малады, але ўжо шмат чаго зрабіў карыснага ў дэмакратычным жыцці Бабруйска. Прозвішча абавязвае яго не толькі ўладкоўваць сваю асабістую пасеку, але і пра народ думаць.

40 Сяргей Аляксандравіч Фамін – актыўны ўдзельнік незалежнага прафсаюзнага руху на Магілёўшчыне. Быў кандыдатам у дэпутаты па Магілёўскай-Кастрычніцкай выбарчай акрузе № 73. Вельмі спадзяваўся на дапамогу сваёй барадата-прасцецкай знешнасці і ўменню весці “каліграфічныя” размовы аб усім і ні аб чым. Але…

41 Аляксандр Мілінкевіч – кіраўнік гарадзенскага грамадскага аб’яднання “Ратуша” (накшталт нашага “Кола сяброў”), адзін з кіраўнікоў руху “Рэгіянальная Беларусь”.

42 “Крэсы Ўсходне” (ад польскага ***kres*** - вобласць. мяжа. кардон), назва, якую ўжывалі афіцыйныя польскія ўлады ў дачыненні да Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны, калі яны ўваходзілі ў склад Польшчы (1921 – 1939 г.г.).

[43] Валерый Арцішэўскі – прадстаўнік з Мінску ад партыі Беларуская сацыял-дэмакратычная Грамада. Негледзячы на сталы ўзрост і сівыя валасы, па-юнацку захоплены калізіямі палітычнай барацьбы.

[44] Партыя Беларуская сацыял-дэмакратычная Грамада. Кіраўнік – Станіслаў Станіслвіч Шушкевіч. Паводле ідэялогіі бліжэйшая да Беларускага Народнага Фронту. Сацыялагічныя апытанні паказваюць досыць высокі ў параўнанні з іншымі партыямі рэйтынг БСДГ – да 6%; гэта можна патлумачыць вядомасцю і аўтарытэтам С.Шушкевіча.

[45] Сумнавядомы горад у Паўночнай Асеціі (Расія), дзе 1 верасня 2004 года тэрарыстамі былі захоплены ў заложнікі больш за 1000 вучняў і настаўнікаў школы № 1, амаль палова з якіх загінулі.

[46] Аляксей Янукевіч – адзін з кіраўнікоў партыі Беларускі Народны Фронт. Малады, хваткі, па-еўрапейску прагматычны. Можа, з гэтай нагоды ягоная беларускасць мае размытыя і не вельмі акрэсленыя рысы.

[47] Віктар Юшчанка – кандыдат у Прэзыдэнты Украіны на выбарах 2004 года, лідэр так званай "аранжавай рэвалюцыі".

[48] Павел Севярынец – старшыня "Маладога Фронту" (з 1999 г.) – маладзёвага крыла Беларускага Народнага Фронту. Намеснік старшыні БНФ. У 1998 г. правёў два месяцы ў турэмным зняволенні пасля буйной акцыі пратэсту, наладжанай беларускай апазіцыяй. Здольны прымаць камандзірскія рашэнні. Адчуваецца, што ягоным крылам цесна ў сёняшняй апазіцыйнай прасторы.

[49] Уладзімір Лабковіч – адзін з лідэраў Беларускага Народнага Фронта. Мае здзіўляюча малады ўзрост, але калі паслухаць ягоныя палымяныя прамовы, то з'яўляецца неадольнае жаданне звяртацца да яго не "Уладзімір", а "Валадар".

[50] Юрый Новікаў – старшыня Магілёўскай абласной арганізацыі Беларускай сацыял-дэмакратычнай Грамады. Здаецца, упэўнены

ў тым, што да ўсіх трэба ставіцца па прынцыпу: “Калі не паважаюць, то няхай баяцца!”

[51] Мясцовая магілёўская тапанімічна-фальклорная мянушка будынка Адміністрацыі Кастрычніцкага раёна г.Магілёва, дзе раней месціўся Цэнтральны раённы камітэт Камуністычнай партыі Беларусі г.Магілёва, першым сакратаром якога была Тамара Рыгораўна Кот.

[52] Яўген Аляксандравіч Лебедзеў – кіраўнік Адміністрацыі Кастрычніцкага раёна г.Магілёва. Дзядзька даволі сур’ёзны, і не вельмі зразумела, чаму ён бегаў “на цырлах” перад прадстаўнікамі апазіцыі, - можа, з вялікай павагі да гэтых мужных людзей, а, магчыма, адчуў, што палітычнае надвор’е можа і памяняцца.

[53] Аўтарскае абазначэнне прадстаўнікоў уладнай “вертыкалі”.

[54] Гаворка ідзе пра сонечны гадзіннік у выглядзе скульптурнай кампазіцыі на Плошчы Зорак (каля кінатэатра “Радзіма”) у г.Магілёве. І няхай адліты там у бронзе дэвіз Магілёва (“Зломіш, але не сагнеш!”) гістарычна не вельмі дакладны, - гэтыя словы ўжо не дадуць Магілёву і магілёўцам спыніць сваю рашучую хаду ў бок еўрапейскіх каштоўнасцяў, якая пачалася аж у 1577 годзе – з наданнем гораду Магдэбургскага права.

[55] Сяргей Калякін – першы сакратар Цэнтральнага Камітэта Партыі камуністаў Беларускай. Разумны, лагічны, але больш нагадвае немца, чым рэвалюцыянера з палымянымі вачамі, за якім, забыўшы пра ўсё, пойдуць людзі.

[56] Маецца на ўвазе тое, што перад Магілёвам С.Калякін у складзе дэлегацыі быў на падобнай канферэнцыі ў Гомеле.

[57] Аляксандр Дабравольскі – намеснік старшыні Нацыянальнага камітэту Аб’яднанай Грамадзянскай Партыі. Быў дэпутатам не толькі Вярхоўнага Савета Рэспублікі беларусь 13-га склікання, але яшчэ раней нават уваходзіў у склад Вярхоўнага Савета СССР (у 1989-1991 г.г.). Сапраўдны палітычны зубр (ці мамант?). Па знешнему выгляду і сібарыцкіх манерах не скажаш, што ён дзеля ідэі здолее перабрацца на нейкі час у шалаш – як у свой час гэта

зрабіў вядомы У.Ульянаў (Ленін).

[58] Пасіянарнасць (ад грэчаскага ***passio*** – *пачуццё, пакута*), неадольная цяга людзей да ажыццяўлення сваіх ідэалаў. З'ява пасіянарнасці ўведзена Л.М.Гумілёвым. Паводле Гумілёва, пасіянарнасць ляжыць у аснове ўсякіх дзеянняў, якія пакідаюць след у гісторыі. Яна фарміруецца ў выніку моцных усплёскаў біяхімічнай энергіі космасу і канцэнтруецца ў параўнальна невялікіх абласцях зямной паверхні. На падставе гэтай ідэі Гумілёў стварыў пасіянарную тэорыю этнагенезу, у цэнтры якой уяўленне пра этнас, як біясферны, несацыяльны феномен чалавечых паводзін. Пасіянарныя "штуршкі" нараджаюць павышаную сацыяльную актыўнасць, якая ў пэўных гісторыка-геаграфічных умовах садзейнічае ўтварэнню новых этнасаў і этнічных сістэм (суперэтнасаў). Энергія пасіянарнасці забяспечвае стварэнне і існаванне ў біясферы Зямлі усёй разнастайнасці этнічных сістэм – прыродных калектываў людзей з агульнымі стэрэатыпамі паводзін, на якія накладвае адбітак геаграфічнае асяроддзе, культурная традыцыя і этнічнае акружэнне.

[59] Віктар Шалкевіч – вядомы на Беларусі і далёка за яе межамі гарадзенскі паэт і спявак. Мае вострае вока і аглушальнае пачуццё гумару. Калі прыглядзецца да яго ўважліва, то за знешняй адчыненасцю можна ўбачыць вялікі сум і пэўную адзіноту.

[60] Маецца на ўвазе песня Віктара Шалкевіча "Гарадоцкі раманс", навеяная знаёмствам у Крынках (Польшча) з Сакратам Яновічам - пісьменнікам, самым вядомым беларусам на Беласточчыне. Пасля знаёмства з гэтым творам С.Яновіч яшчэ доўга бурчэў, што Шалкевіч абы што наплёў пра ягоны вельмі дабротны плот.

"Гарадоцкі раманс"

Калі на захадзе заблiскаюць зарнiцы,
I сон паморыць і жывёлу, і людзей,
Прыходзь тады, мая Марыська, да крыніцы,
Як мае быць, нам заспявае салавей.

Закрэхчуць жабы гэтак млосна у балоце,
Як быццам заўтра не крахтаць ім і не жыць.

І пры паваленым Яновічавым плоце
Мы станем ціхенька і будзем гаварыць.

Быў я ў Гайнаўцы ў мінулым панядзелку.
Вазілі з бацькам на продаж воз гаршкоў,
І даў стары мне трохі грошай на гарэлку,
А я замест карчмы у краму – шасць цішком.

Забег у надта у пажондную я краму,
Дзе мае гэшэфт сам пан Валовіц Абрам.
І, сталкаваўшыся з Валовіцам Абрамам,
Купіў пярсцёнак. Прыдзеш, то табе аддам.

Во, певень заспяваў. За ім другі і трэці.
На лямпы фукнуў працай здушаны народ.
Цябе ж, Марыся, пэўна дзецьці носяць чэрці.
Хай лепш прынеслі б пад Яновічавы плот.

Пара ісці, напэўна трэцяя гадзіна,
Бо месяц ссунуўся за Крынкаўскі бальшак.
І з плота я цягну здаровую тыніну
Каб мне было чым адбівацца ад сабак.

[61] Віктар Шалкевіч спяваў свае песні на фоне прымацаваных да сцяны памяшкання сцягоў дэмакратычных арганізацыяў і партый, прадстаўнікі якіх удзельнічалі ў канферэнцыі.

[62] Аляксандр Рыгоравіч (!) Агееў – навуковец-гісторык, дацэнт, дэпутат Магілёўскага гарадскога Савета (ці не адзіны там прадстаўнік мясцовых дэмакратычных плыняў).

[63] Сяргей Мурзін – прадпрымальнік з г.п.Дрыбін і актывіст тамашняга местачковага дэмакратычнага жыцця. Добра, што ў такіх мядведжых кутах заварушылася нешта новае, маладое і моцнае.

[64] Тамара Міхайлаўна Маскалёва – актывістка магілёўскага дэмакратычнага руху. Негледзячы на паважаны ўзрост, сапраўдная піянерка – у першапачатковым значэнні гэтага слова: французскае

pionnier – першапраходзец, пачынальнік, той,хто пракладвае новыя шляхі ў якой-небудзь вобласці дзейнасці.

[65] У выкананні Міколы Яцкова прагучалі песні на вершы беларускіх паэтаў Генадзя Бураўкіна, Сяргея Законнікава і Эдуарда Акуліна.

KAMUNIKAT.org